

การเรียนรู้ในยุคสมัยหน้า : ตอนรูปแบบและทฤษฎีการเรียนรู้อนาคต

รศ.ดร.ถนอมพร เลาหจรัสแสง

ผอ.สำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

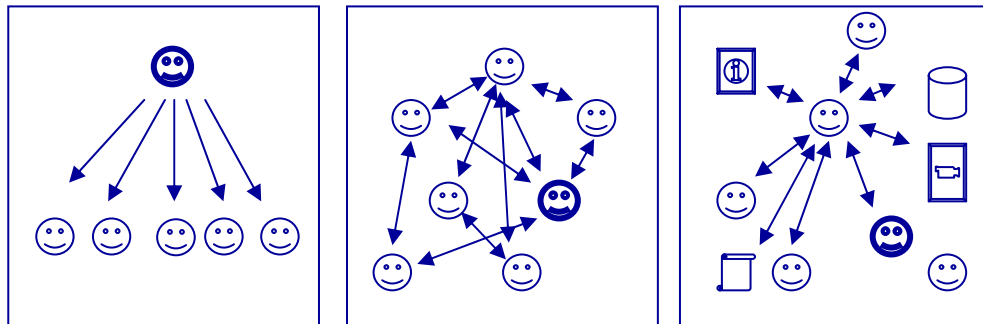
ในขณะที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ ได้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง แต่การพัฒนาของศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้กลับมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป สังเกตได้จากปริมาณที่จำกัดของข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่ๆ อันเกิดจากงานวิจัย ซึ่งครอบคลุม หลักการ ทฤษฎี และ นวัตกรรมรูปแบบการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ของมนุษย์ ที่ได้มีการนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดผลต่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผู้เรียนในปัจจุบัน สาเหตุหลัก อาจได้แก่ ข้อจำกัดในการแสวงหาคำตอบของคำถามที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของมนุษย์ ซึ่งไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เพียงมิติเดียว กอปรกับ การที่ศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของมนุษย์ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงานของสมองนั้น เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน อย่างไรก็ตาม จากหลักฐานของงานวิจัย ที่มีการดำเนินการในช่วงหลังๆ ที่ผ่านมา ยังพบมีข้อค้นพบใหม่ๆ ที่สำคัญ และเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของมนุษย์ อันมีประโยชน์ในการนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน การอบรม ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทความนี้ จะนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ในอนาคต ครอบคลุม การจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ช่วยกระตุ้นทักษะการคิดและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผ่านสื่อคอมพิวเตอร์และสื่อสาร โทรคมนาคม หรือที่เรียกว่า **ไอซีที** รวมทั้งการนำเสนอ ทฤษฎีการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ในยุคหน้า ผู้เขียนหวังว่า บทความนี้ จะช่วยให้ผู้รับผิดชอบในการวางแผน และดำเนินการผลิตครูผู้สอนทั้งในยุคนี้ (ครูประจำการ) และในยุคสมัยหน้า (ว่าที่ครู) ให้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องในการปรับมาตรฐานการพัฒนาวิชาชีพครูให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในยุคใหม่ให้มากยิ่งขึ้น และ การปรับปรุงหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูพันธุ์ใหม่ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

รูปแบบและทฤษฎีการเรียนรู้แห่งอนาคต

ในส่วนแรกนี้ จะนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ รูปแบบการเรียนรู้ที่สำคัญในอนาคต ภาพ 1 แสดงให้เห็นถึง รูปแบบการเรียนรู้ 3 ลักษณะ (จากซ้ายไปขวา) ได้แก่ 1) การเรียนรู้ในลักษณะที่มีครูผู้สอนเป็นผู้ศูนย์กลาง กระบวนการเรียนรู้เกิดจากการถ่ายทอดจากผู้สอนสู่ผู้เรียน 2) การเรียนรู้ในลักษณะที่เน้นความร่วมมือกัน กระบวนการเรียนรู้เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของทั้งผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอน และ/หรือชุมชนของการเรียนรู้ และ 3) การเรียนรู้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับลักษณะที่สอง แต่มีการจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ต่างๆ เพิ่มเติม เช่น ทรัพยากร

การเรียนรู้ แหล่งสื่อต่างๆ ทั้งในรูปดิจิทัลและไม่ใช้ดิจิทัล รวมถึงการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
 ในลักษณะที่สร้างฐานความรู้ให้แก่ผู้เรียน (knowledge scaffolding)

ภาพ 1: ภาพแสดงการเปรียบเทียบรูปแบบการเรียนรู้ใน 3 ลักษณะ

แนวโน้มของรูปแบบการเรียนรู้ในอนาคตนั้น ได้แก่ การผสมผสานระหว่างรูปแบบการเรียนรู้ทั้ง 3 ลักษณะอย่างเหมาะสม สิ่งสำคัญได้แก่ ความพยายามของครูผู้สอน (และผู้เรียน) ในการปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการสอนและการเรียนรู้จากรูปแบบที่ 1 มาสู่รูปแบบที่ 2 และ 3 ให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบการสอนและการเรียนรู้ในลักษณะที่ 3 นั้นเป็นรูปแบบที่ครูผู้สอนจำเป็นต้องให้ความสนใจ เพราะ มีหลักฐานงานวิจัยหลายชิ้นที่สนับสนุนว่า เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากหากผู้สอนมีการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน พร้อมไปกับการจัดหาทรัพยากรการเรียนรู้ และการสร้างฐานความรู้ให้กับผู้เรียนที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม การจัดรูปแบบการเรียนรู้ในลักษณะที่ 3 นั้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีทักษะด้านไอซีทีที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านการพัฒนาสื่อ การจัดหาแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ให้กับผู้เรียน ดังนั้นการพัฒนาทักษะด้านไอซีทีแก่ผู้สอน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในอนาคต สำหรับผู้เรียนนั้น ทักษะด้านไอซีทีอาจไม่ใช่สิ่งที่น่ากังวล เพราะ ผู้เรียนในอนาคต¹ จะสามารถปรับตัวกับรูปแบบการเรียนรู้ในอนาคตได้อย่างรวดเร็ว(กว่าผู้สอน) เนื่องจากความเคยชินจากสังคมรอบตัวที่พวกเขาเติบโตขึ้นมา

ในการพัฒนาทักษะครูผู้สอนด้านไอซีทีนั้น นอกจากในการอบรมทักษะให้ครูผู้สอนสามารถสร้างและ/ หรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและเนื้อหาการเรียนรู้ในรูปดิจิทัลแล้ว ครูผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์ใช้ ศักยภาพของการนำไอซีทีไปใช้ในลักษณะของเครื่องมือ (tool) การจัดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ซึ่งเน้นทักษะกระบวนการคิดของผู้เรียนตัวอย่าง เช่น การใช้ไอซีทีเป็นเครื่องมือที่ให้ผู้เรียน เพื่อน และผู้สอน เกิดการปฏิสัมพันธ์ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิพากษ์อย่างยืดหยุ่น โดยไม่จำกัดด้านเวลาและสถานที่ หรือ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สร้างสรรค์ที่เน้นทักษะกระบวนการคิดผ่านทางการใช้ไอซีที เช่น การสรุปความคิด

¹ ตัวอย่างเช่น ผู้เรียนในยุคทวินนี้ เป็นต้น ซึ่งเกิดขึ้นมาในช่วงที่การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเป็นที่แพร่หลายแล้ว ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับผู้เรียนในยุคทวินนี้ ได้ จากตอน 2 ของบทความ การเรียนรู้ในยุคสมัยหน้า : ตอนคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้เรียนยุคทวินนี้ (Tweensies)

รวบยอดโดยใช้ซอฟต์แวร์ช่วยการวางแผน หรือ การคิดวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่างๆ จากโปรแกรมฐานข้อมูลด้านต่างๆ เป็นต้น

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญของอนาคต

ในส่วนนี้ จะขอกล่าวถึง ทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญในอนาคต 3 ทฤษฎี อันได้แก่

- 1) การเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- 2) การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-based Learning) และ
- 3) ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism)

1) การเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ทฤษฎี การเรียนรู้แบบร่วมมือกัน เกิดจากแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้ไม่จำกัดอยู่เฉพาะการเรียนจากครูผู้สอนเท่านั้น หากเกิดจาก การที่ผู้เรียนร่วมมือกับผู้สอนในการเรียนรู้ด้วยตนเอง กับเพื่อนหรือกับชุมชนการเรียนรู้ของตน ภายใต้อาณาเขตการเรียนรู้ร่วมกัน ตาราง 1 เปรียบเทียบทฤษฎีการเรียนรู้แบบดั้งเดิม กับ การเรียนรู้แบบร่วมมือกันที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อย่างไรก็ตาม ต้องย้ำในที่นี้ว่า บทความนี้ไม่ต้องการนำเสนอความคิดที่ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้แบบดั้งเดิมเป็นสิ่งที่ล้าสมัยและไม่ควรนำไปใช้ หากแต่ครูผู้สอนที่ดี ควรรู้จักเลือกผสมผสานระหว่างทั้ง 2 ทฤษฎี/ วิธีการให้มากขึ้น หลักการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นเฉพาะลักษณะใดลักษณะหนึ่ง รวมทั้งตระหนักว่า แนวโน้มของทฤษฎี การเรียนรู้ในอนาคตนั้น จะอยู่ในลักษณะของการเรียนรู้แบบร่วมมือกันที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การเปรียบเทียบการสอนแบบดั้งเดิม และ การเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	
การสอนแบบดั้งเดิม	การเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
สิ่งแวดล้อมที่ครูเป็นศูนย์กลาง	สิ่งแวดล้อมที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
ครูเป็นผู้ควบคุมการเรียนการสอน	ผู้เรียนเป็นผู้ควบคุมการเรียนรู้อย่างตนเอง
ส่วนใหญ่อำนาจและความรับผิดชอบอยู่ที่ครู	ส่วนใหญ่อำนาจและความรับผิดชอบอยู่ที่ผู้เรียน
ครูเป็นผู้สอนและผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับเนื้อหาการเรียนรู้	ครูเป็นผู้สนับสนุนและคอยแนะนำ ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกเนื้อหาการเรียนรู้
ธรรมชาติของประสบการณ์การเรียนรู้บ่อยครั้งอยู่ในลักษณะของการแข่งขันระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผู้เรียนจะไม่พอใจหากผู้เรียนคนอื่นลอกเลียนแบบ (copy) ความคิดของตนเอง	การเรียนรู้จะอยู่ในลักษณะเป็นกลุ่ม (ร่วมมือกันหรือ โดยอิสระก็ตาม) ผู้เรียนทำงานด้วยกันเพื่อเป้าหมายร่วมกัน ผู้เรียนเต็มใจที่จะช่วยซึ่งกันและกันในการแลกเปลี่ยนทักษะและแนวคิด ผู้เรียนแข่งขันกับความสามารถเดิมของตน

การเปรียบเทียบการสอนแบบดั้งเดิม และการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	
การสอนแบบดั้งเดิม	การเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
ลักษณะของงาน อยู่ในรูปของชุดของภาระงานย่อยๆ ที่ผู้สอนกำหนดให้ ภายใต้สาระวิชาที่แยกออกจากกันค่อนข้างชัดเจน	ลักษณะของงานอยู่ในรูปของโครงการหรือโจทย์ปัญหาจากสภาพจริง และมีการบูรณาการสาระวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน
การเรียนรู้เกิดขึ้นในชั้นเรียน	การเรียนรู้ขยายขอบเขตจากชั้นเรียนออกไป
เนื้อหาเป็นสิ่งสำคัญที่สุด	สิ่งสำคัญที่สุดอยู่ที่กระบวนการที่ผู้เรียนเกิดการประมวลผล ข้อมูล สารสนเทศ และการนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์
ผู้เรียนได้รับความรู้จากการฝึกและการปฏิบัติ	ผู้เรียนประเมิน ตัดสินใจ และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนได้รับความรู้โดยการสร้างความรู้ด้วยตนเอง
การเรียนรู้เนื้อหาไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นตามบริบท	การเรียนรู้เนื้อหาการเรียนเกิดขึ้นในบริบทที่เกี่ยวข้อง

ตาราง 1: ตารางเปรียบเทียบการสอนแบบดั้งเดิมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2) การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-based learning)

ทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน² เป็นทฤษฎีซึ่งเกิดจากแนวคิดที่ว่า คนเกิดมาพร้อมกับจำนวนเซลล์สมองที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต การขยายตัวของสมองไม่ได้เกิดจากการเพิ่มจำนวนเซลล์ของสมอง แต่มาจาก “ใยประสาท” สมองของคนเรานั้น มีความยืดหยุ่น หากเราใช้สมองในการแก้ไขปัญหา สมองก็จะมีการสร้างใยประสาทเพิ่มขึ้น แต่ถ้าไม่ได้ใช้ใยประสาทก็จะถูกทำลายลง

ในการประยุกต์ทฤษฎีนี้สู่การปฏิบัตินั้น คงต้องทำความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่าง สมองกับการเรียนรู้ กล่าวคือ สมองมีการเชื่อมโยงกับอารมณ์ของคน ในขณะที่อารมณ์ของคนก็จะส่งผลต่อการเรียนรู้ โดยอารมณ์จะเป็นตัวช่วยเราในการเรียกความทรงจำเดิมที่เก็บไว้ในสมองออกมาใช้ สำหรับภาวะของสมองที่เหมาะสมที่สุดต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ภาวะของสมองที่มี ความตื่นตัวแบบผ่อนคลาย (Relaxed alertness) ดังนั้น ครูผู้สอนจึงมีหน้าที่ในการสร้างสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนในลักษณะที่ทันสมัย เพลิดเพลิน แต่ทำท้ายและชวนให้หาคำตอบ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการตื่นตัวแบบผ่อนคลาย มากกว่าความรู้สึกรีบเร่ง กังวลและกดดัน เพราะสิ่งแวดล้อมดังกล่าว อาจทำให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ทางลบแก่ผู้เรียนได้ รวมทั้ง แนวคิดที่สำคัญ จากทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ได้แก่ การที่การเรียนรู้ของคนจะประสบความสำเร็จที่สุดเมื่อกิจกรรมการเรียนรู้

² อ้างอิงจาก วิโรจน์ ลักขณาอดิศร การเรียนรู้ที่ใช้สมองเป็นฐาน (Brain Based Learning: BBL) กับ การสร้างเด็กเก่ง (www.sc-edlearning.com)

เกี่ยวข้องโดยตรงกับประสบการณ์ของผู้เรียนที่เป็นรูปธรรมและสามารถจับต้องได้ เพราะคนเราจะจำสิ่งต่าง ๆ ได้แม่นยำที่สุดเมื่อข้อเท็จจริงต่าง ๆ และทักษะฝังอยู่ในจากกิจกรรมในชีวิตจริงตามธรรมชาติ เพราะเป็นการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ตรง

นอกจากนี้ จากการแบ่งสมองออกเป็น 2 ด้าน คือ สมองซีกซ้ายซึ่งสั่งการเกี่ยวกับ ตรรกะ ตัวเลข การวิเคราะห์ และสมองซีกขวาซึ่งสั่งการเกี่ยวกับ ศิลปะ ดนตรี จินตนาการ การสังเคราะห์ ทำให้เราเข้าใจถึงความสามารถที่แตกต่างกันของการทำงานของสมองทั้งสองซีกของผู้เรียน ซึ่งส่งผลถึงการมีสติปัญญา วิธีการ และประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป ดังนั้น สิ่งสำคัญ คือ การที่ผู้สอนควรมีการจัดหากิจกรรมที่บูรณาการระหว่างกิจกรรมหลายๆ รูปแบบเข้าด้วยกัน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้เลือกที่จะทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจ เช่น การให้เลือกที่จะนำเสนอผลงานในรูปแบบที่ผู้เรียนมีความถนัด เช่น แต่งเรื่อง แต่งเพลง เล่นดนตรี ผลิตสื่อนำเสนอ ทำรายงาน เป็นต้น นอกจากนี้ ครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ตามอัตราความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของผู้เรียน

3) คอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism)

ทฤษฎีการเรียนรู้ คอนสตรัคติวิสต์ เกิดจากแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำ และสร้างสรรค์ผลงานมากกว่า การเรียนเชิงรับของผู้เรียนจากการถ่ายทอดของครูผู้สอน การลงมือกระทำและสร้างสรรค์ผลงานนั้น เกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ อย่างกระตือรือร้นจนกระทั่งผู้เรียนเกิดการสร้างความหมาย ความเข้าใจ และในที่สุดสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจึงถือเป็นประสบการณ์ส่วนตัวที่ผู้เรียนสามารถสร้างให้เกิดขึ้นเองและเป็นสิ่งเฉพาะตัว ดังนั้นการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ จึงถือเป็นการเรียนรู้ในลักษณะที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไม่ใช่ครูผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์จะมุ่งเน้นการสำรวจ การแสวงหาความรู้ การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการคิดแก้ปัญหาด้วยตนเองผ่านทางกิจกรรมที่ใกล้เคียง หรือเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้จากชั้นเรียนไปสู่สถานการณ์จริงได้ นอกจากนี้ คอนสตรัคติวิสต์ จะเน้นการเรียนรู้ในลักษณะร่วมมือ กล่าวคือ ผู้เรียนจะต้องสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกันกับผู้เรียนอื่นๆ ในการสร้างงานต่างๆ ร่วมกัน สำหรับการประเมินผลตามแนวคอนสตรัคติวิสต์นี้ จะเน้นการให้ผู้เรียนรู้จักประเมินผลความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเอง รวมไปถึงการที่ผู้สอนจะต้องคอยสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะที่ทำกิจกรรม รวมทั้งการประเมินจากพอร์ทโฟลิโอซึ่งได้แก่ ชิ้นงานต่างๆ ที่ผู้เรียนได้มีการรวบรวมไว้ ซึ่งชิ้นงานดังกล่าวจะต้องสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน อันที่จริง คอนสตรัคติวิสต์ ไม่ใช่แนวคิดใหม่แต่อย่างใด เพราะเกิดขึ้นมากกว่า 10 ปีแล้ว แต่ผลของการนำไปใช้ในสถาบันการศึกษาในบ้านเรานั้น ยังคงค่อนข้างจำกัด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะข้อจำกัดในด้านต่างๆ เช่น ขนาดของชั้นเรียน ภาระงานของครูผู้สอน ตัวอย่างการปฏิบัติที่ดี เป็นต้น

จากที่ได้กล่าวมานั้น จะเห็นได้ชัดว่า ทฤษฎี/รูปแบบการเรียนรู้ทั้งหมด ที่ได้กล่าวถึงนั้น มีความคาบเกี่ยวกันอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทฤษฎี/รูปแบบการเรียนรู้ในอนาคตเกือบทั้งหมด จะ มุ่งเน้น ในด้านการเรียนรู้ในลักษณะร่วมมือและผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งการใช้สื่อที่ หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สื่อไอซีที อย่างไรก็ตาม แต่ละรูปแบบ/ทฤษฎีนั้น ก็จะมีข้อ แตกต่างในรายละเอียดบางประการ ตัวอย่างเช่น การมุ่งเน้นในเรื่องการสร้างทำ สร้างองค์ความรู้/ ชิ้นงานของทฤษฎี คอนสตรัคติวิสต์ หรือ การมุ่งเน้นในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สำหรับผู้เรียน อันเนื่องมาจากความแตกต่างในด้านของสติปัญญา วิธีการและประสิทธิภาพการ เรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นผลจากการทำงานของสมอง เป็นต้น

บทสรุป

บทความนี้ได้นำเสนอถึง รูปแบบและทฤษฎีการเรียนรู้ในยุคสมัยหน้า ซึ่งมุ่งเน้นการเรียนรู้ แบบร่วมมือกันของผู้เรียน ภายใต้การที่ผู้สอนวางฐานความรู้ (knowledge scaffolding) ให้กับผู้เรียน อย่างเหมาะสม ผ่านการใช้ไอซีทีเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ รวมทั้ง มุ่งเน้น การออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้ของผู้สอน ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประสบการณ์ของผู้เรียนที่เป็นรูปธรรมและสามารถ ถ่ายโอนการเรียนรู้จากชั้นเรียนไปสู่สถานการณ์จริงได้

สุดท้ายนี้ จากที่ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ในยุคสมัยหน้า ทั้ง 3 ตอน ซึ่ง ครอบคลุม แนวคิดเกี่ยวกับ รูปแบบ/ทฤษฎีการเรียนรู้ (ที่ได้นำเสนอในบทความนี้) บทบาท และ คุณลักษณะของผู้สอนในยุคสมัยหน้า (บทความตอน 1) และ ของผู้เรียนในยุคสมัยหน้า (บทความ ตอน 2) ไปแล้วนั้น ผู้เขียนขอเน้นย้ำว่า สิ่งสำคัญมากที่สุด ในการปฏิรูปการศึกษา การปรับเปลี่ยน วิธีการสอน และการเรียนรู้ให้ตอบสนองกับสังคม/ เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป และรูปแบบการ เรียนรู้ในยุคสมัยหน้าที่กำลังจะตามมา (next-generation of learning) นั้น ได้แก่ ความพร้อมของ ผู้สอน และผู้เรียน ในการตอบสนองกับวิธีการสอนและการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งในการปรับ การเรียนเปลี่ยนการสอนของทั้งผู้สอนและผู้เรียนนั้น เป็นสิ่งที่ต้องอาศัย เวลา ความพยายาม งบประมาณ รวมทั้ง ความร่วมมือร่วมใจ จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น สถานศึกษา ชุมชน ผู้บริหาร รัฐบาล เป็นต้น